

เล่นในบท

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๔๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

คนเกิดเป็นมนุษย์ เห็นใหม่ เราเล่นบท บทใด เล่นบทเป็นมนุษย์ เป็นมนุษย์นี้เล่นตามบท
เลย เราเกิดเป็นมนุษย์แล้วเล่นตามบทของมนุษย์ไป เกิดมาศึกษาเล่าเรียน แล้วก็ดำรงชีวิตอยู่ แล้ว
บทสุดท้าย บทที่ต้องพลัดพรากจากไป เล่นบทของมนุษย์ เล่นตามบทไปเลย แล้วเรายึดมั่นถือ
มั่นในบทอันนี้มาก นี้เล่นตามบทไป

แต่มันต้องเล่นนอกบท เห็นใหม่ พระพุทธเจ้าสอนให้เล่นนอกบท คนที่เล่นนอกบท ดู
อย่างหลวงตามีเล่นนอกบท สุดท้ายแล้วนี้เทียบกับเล่นในบทสิ เล่นในบทคือว่าเราเป็นมนุษย์นี้
เราต้องเป็นจริงๆ ใจ นี้คือในบท นี้คือสมมุติใจ สมมุตินะ

เหมือนกับบทละครบทหนึ่ง เหมือนกันเลย เพียงแต่เรายึดมั่นถือมั่นว่าเป็นของเรา แต่บท
สุดท้ายแล้วมันก็ต้องพลัดพรากจากไป บทสุดท้ายคือบทเสวราโศกทุกคน ต้องพลัดพรากจาก
ออกไปเลย แต่ถ้าเล่นนอกบท เห็นใหม่ พอมานั่งใจตามบทนี้ เหมือนกับเขาปล่อยวาง
เหมือนกับพวกเล่นละคร เวลาเขาเข้ามาจากนี้เขาไม่ตกใจเลย เวลาเขาไปอยู่ข้างนอกนะเป็นงาน
ภาระของเขา เขาต้องเล่นตามบทของเขา เวลาเขาเข้ามาจากเข้าไปแล้ว เขาก็กลับไปเป็นคนคนหนึ่ง

จิตนี้เหมือนกัน เล่นตามบทเราก็เล่นของเราไปตามบทนั้น แต่เราไม่ได้เล่นตามบท เรา
เป็นจริงๆ เลย เราเป็นตามบทนั้น เห็นใหม่ ทุกข์ยากใหม่ เวลาหาอยู่หากินนี้ก็ทุกข์ยากแล้ว ยัง
เก็บสงวนรักษาไว้ของเราก็ยังทุกข์ยากอยู่ ยังจะต้องพลัดพราก ตอนพลัดพรากนั้นนะ เวลาพลัด
พรากไป เห็นใหม่ มันจริง จริงในหนึ่งร้อยปีนี้ ใจ คนเรานี้มีชีวิตหนึ่งร้อยปี แต่สุดท้ายก็ต้องพลัด
พรากไป ตอนที่มันตายนี้บทสุดท้ายก็คือความเสียใจ เล่นตามบท เราเล่นตามบทเลย นี้

พระพุทธเจ้า ธรรมะ เห็นใหม่ โลกกับธรรม เล่นตามบทคือว่า เล่นตามมนุษย์นี่เป็นเรื่องของโลก
เขา

คนจะเป็นจักรพรรดินะ ใหญ่โตขนาดไหนก็แล้วแต่ จักรพรรดิที่ว่าตายไปแล้วๆ นะ เขา
สร้างสมชื่อเสียงไว้ สร้างสมบัติของจักรพรรดิไว้ละ ครองโลกๆ เลย เกือบจะได้ครองโลกนะ
มหाराชต่างๆ เกือบจะได้ครองโลก แต่ไม่ทั้งหมด นีรับไปทั้งทั่วโลก แล้วเวลาเขาตายไปละ?
มันก็ได้แค่ประวัติศาสตร์ทิ้งไว้ใช่ไหม จิตดวงนั้นก็ต้องตาย ต้องเข้าฉากไป เห็นใหม่ ความเข้า
ฉากไป

แต่ถ้าเราเล่นนอกบท นี้อาจารย์บอกว่า สัมมา ๒ ข้างใจ ตาข้างหนึ่งลืมไว้ในทางโลกนี้
เราเกิดมาในโลกนี้เราก้ไปตามเขา นีตาข้างหนึ่ง อีกตาข้างหนึ่ง นีเล่นนอกบทอีกข้างหนึ่ง เล่น
นอกบทคือว่า สิ่งนี้เป็นสมมุติทั้งหมด อย่างทำไมเราเล่นนอกบทได้นี้ ทำไมเรามาสละทานได้
การสละออกนี่ การสละออก การให้ไป การให้ออกไป นีความสูงต่ำของสังคม นีการทำมา การ
ทำมาใครพัฒนามา ความคิดได้สูงขึ้นมานี้ ความฉลาดใจ

การเล่นนอกบทนี้มันต้องฉลาดเป็น ๒ เท่า การเล่นในบท การเป็นมนุษย์นี้ คุณิ การ
พัฒนาประเทศชาติเพื่อให้คนเสมอกัน คือให้คนมีปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัยพร้อมกัน ยังทำแสน
ยากเลย มันยังไม่ทำกัน มันยังปล่อย เห็นใหม่ ช่วยแต่อาศัยเขา จะเอาแต่ความมั่งง่าย ขโมยขโจร
กันขึ้นมา ให้ได้มาด้วยการไม่แสวงหา

ถ้าเล่นในบท การแสวงหา เป็นมนุษย์แสวงหามาก็แสนทุกข์ยากอยู่แล้ว แต่ถ้าอย่างของ
เรานี้ อยู่ในบทของมนุษย์ด้วยที่ว่าทุกข์ยากอยู่แล้ว ยังหาทางออกอีก เห็นใหม่ ถ้าออกได้ตั้งแต่
ตอนนี้ ตายตั้งแต่ยังไม่ตายเว้ย ตายตั้งแต่ยังไม่ตาย เพราะมันตายคือว่ามันทิ้งบทความเป็นมนุษย์
นั้น ในหัวใจนี้มันปล่อยวางได้ มันตายมันตายตรงนั้น ตายกิเลสมันตาย จิตนี้ไม่เคยตาย จิตนี้ถ้า
เคยตาย มันมาเกิดไม่ได้ การทำลายขนาดไหน มันยังทำลายมันยังเด่นชัด ยิ่งทำลาย เห็นใหม่ ยิ่ง
ทำลายจิตนี้เด่นชัด มันไม่มีการตาย ถึงถ้าเล่นนอกบทมันก็ไม่มีความเศร้าเสียใจ มันยังดีใจใจ
เปิดโลกธาตุนี้ ความว่าเปิดโลกธาตุก็เพื่อจะเปิดหัวใจเรานี้

พระพุทธเจ้าเวลาเทศน์สอนในพุทธกาล เหมือนกับของที่หงายใจ ของที่คว่ำอยู่ พระพุทธเจ้าหงายขึ้นๆ ของที่ปิดอยู่เปิดออก เห็นไหม เปิดออกนี่เปิดโลกธาตุ ความว่าเปิดโลกธาตุ สมัยพุทธกาลนั้นพระพุทธเจ้าลงมาจากดาวดึงส์ ไปเทศน์โปรดแม่ลงมา ใครที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นจะเห็นสวรรค์ เห็นมนุษย์ เห็นนรก มองอยู่นี่เห็นหมด เห็นด้วยตาเนื้อนี่ เพราะเป็นบารมีของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าองค์หนึ่งจะมีครั้งหนึ่ง เป็นบารมีพระพุทธเจ้าสะสมมาอย่างนั้น แต่ในเมื่อนั้นคือเปิดโลกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แต่การเปิดโลกธาตุของครูบาอาจารย์นี้ ก็คือเปิดโลกธาตุ พยายามพุดให้เข้าใจใจ เห็นไหม เปิด พุดให้เข้าใจ พุดให้เข้าใจแล้วชี้ให้เห็นว่า นรก สวรรค์ มนุษย์ นี้อยู่จริง จิตนี้ต้องเวียนไหว้ตายเกิดตามความเป็นจริง จิตนี้ต้องเวียนไหว้ตายเกิด ถึงว่าจริงของมนุษย์นี้ สมมุติร้อยปีเราก็เข้าใจกันว่าร้อยปี แต่เราเข้าใจเฉยๆ เข้าใจด้วยสัญญา แต่พอวิปัสสนาเข้าไป มันต้องให้ตัวจริง

เห็นไหม ตัวจริง เวลาว่าตัวจริงคือตัวใจนี้ ตัวที่มันเริ่มความคิด พอมันรู้จริงนี้ ทำไมขนาดเข้าไปรู้นี้มันสลด มันสังเวช มันสงสารตัวเองใจ จนน้ำหูน้ำตาไหลนะ จะร้องให้เลย ทำไมเมื่อก่อนความคิดอย่างนี้มันไม่มี ความคิดที่มีคือความคิดสักแต่ว่าใจ คำว่าสักแต่ว่ามันก็ไม่ได้ผลจริง ความรู้จริงเห็นจริงไม่ใช่สักแต่ว่า มันเห็นจริง เห็นจริงแล้วปล่อยไว้ตามความเป็นจริง เป็นสักแต่ว่า แต่ความรู้จริงอันนั้นมันไม่สักแต่ว่าหรอก มันรู้จนปล่อยได้ ถ้ารู้สักแต่ว่าก็เหมือนรู้แบบสัญญานั้นนะ รู้สักแต่ว่าใจ มันรู้เข้าไม่ถึงเนื้อของใจ เหมือนเสื้อผ้าเราใส่อยู่นี้ ไม่ใช่เรา มันเป็นเสื้อผ้าอยู่ ความคิดของใจมันก็เหมือนเสื้อผ้า อาการของใจใจ อาการของใจเปลี่ยนไปเรื่อย

มีศีล เห็นไหม มีศีลมีสัตย์ มีความยึดมั่น มีปัญญาขึ้นมา นั่นละอาการเปลี่ยนเข้าไป จากที่ว่าเปลี่ยนเข้าไป หมุนเข้าไปนี้ ปัญญามันหมุนขึ้นมาๆ พอปัญญาหมุนขึ้นมาอาการเปลี่ยนไปเรื่อย ละเอียดเข้าไปเรื่อยๆ ละเอียดเข้าไปจนเป็นเนื้อเดียวกับใจ มันเข้าไปละเอียดจนเป็นเนื้อเดียวกับใจมันถึงชำระใจได้ อนุสัย...อนุสัยเครื่องครองสันดานของกิเลส...ภวาสวะ กิเลส สวะ อวิชชาสวะ เห็นไหม มันเป็นเนื้อเดียวกับใจ มันถึงว่าเสื้อผ้านี้เราเปลี่ยนได้ เราเปลี่ยนเสื้อผ้าเราก็ว่าเราเปลี่ยนเสื้อผ้า เปลี่ยนอาการของใจก็เปลี่ยนอาการของใจ แต่อาการของใจคือปัญญา

น้ำมันชิมซาบเข้าไปในเนื้อของใจได้ใจ อนุสัยนี้มันชิมอยู่ในใจ ก็ต้องปัญญาณี ภาวนามยปัญญา เข้าไปชำระล้างถึงในนั้นได้ใจ

เห็นไหม ถึงว่าไม่ใช่สักแต่ว่า มันรู้จริงเห็นจริงแล้วมันปล่อย เพียงแต่เวลาพูด พูดเหมือน คำว่า รู้แล้วปล่อย ว่าสักแต่รู้ๆ คำว่าปล่อย สักแต่ว่ารู้นี้ มันรู้จริงแล้วมันปล่อย เหมือนกับคนเข้าไปนี่ ไม่มีแล้วบอกว่าไม่เอาใจ กับคนมีแล้วสละ ต่างกันไหม? คนที่ไม่เคยมีตั้งค้แล้วบอก “ฉันไม่เอา ฉันไม่เอา” แต่คนที่มีตำแหน่งหน้าที่มีงานนั้น สละการงานนั้นออก เขามีจริงแล้วก็ สละออก เขาสละออกคือว่า ของเขาสละออกนั้นของเขาสักแต่ว่า คนที่เขามีแล้วสละออก จิตเขา ถึงสูงกว่าสักแต่ว่า มันถึงรู้จริงใจ รู้จริงถึงไม่สักแต่ว่า

ถ้าเล่นนอกบทไปๆ เราเล่นในบทนะ เราเป็นมนุษย์กัน เราหาบทนี้ มนุษย์ก็ต้องตามโลก เขา การสรรเสริญกัน ต้องมีฐานะ ต้องมีทุกอย่างพร้อม เราก็หามาๆ เราหาได้ขนาดไหน

คนเล่นนอกบท อย่างหลวงตา เห็นไหม เป็นหมื่นๆ ล้าน เป็นคนจนที่ยิ่งใหญ่ๆ เป็นคน ที่ว่าไม่มีทรัพย์สินเงินทอง แต่ความเชื่อถือของคนนี้เชื่อถือใจดวงที่บริสุทธิ์นั้น เห็นไหม สละให้ได้ทั้งชีวิตนะ สละให้ได้หมด ถึงว่าพระพุทธเจ้าบัญญัติไว้แล้ว มนุษย์ห้ามกินเนื้อของมนุษย์ ถึง สละชีวิตกันไม่ได้ เพราะว่าไม่ให้สละชีวิต การสละชีวิตนั้นมันต้องสละกิเลส พระพุทธเจ้าให้ สละกิเลส พระพุทธเจ้าไม่ได้ให้สละชีวิต สละกิเลสออกไปแล้วชีวิตนี้จะดำรงแต่ความสุข

เห็นไหม ชีวิต ชีวะ คือใจนั้นมีจริง ใจนั้นเป็นของที่ประเสริฐ สิ่งที่ประเสริฐนั้นเป็นผู้ที่ รับผิดชอบ เห็นไหม อาสเวหิ จิตฺตานิ วิมุจฺจิสฺสุติ อาสวะสิ้นไป จิตดวงนี้เป็นผู้บริสุทธิ์ จิตดวงนี้เป็น ผู้รับผิดชอบ จิตของเรา นาย ก. นาย ข. นี้แหละเป็นผู้ที่รับผิดชอบ นิพพานก็จิต นาย ก. นาย ข. นี้แหละ เป็นนิพพาน แล้วถ้าทุกข์ก็จิต นาย ก. นาย ข. นี้ทุกข์ เกิดเป็น นาย ก. ชาตินี้ ชาตินี้ที่ไปเกิด อีก เป็นคนใหม่ก็จริงอยู่ แต่ความทุกข์ก็คืออันแก่นี้แหละ อันที่เราทุกข์ๆ อยู่ที่นี่ เพียงแต่ว่าเป็นคน ใหม่ขึ้นมา เป็น นาย ข. หรือ นาย ค. ไป แต่ก็จิตดวงนี้ ความสุขความทุกข์อันนี้

ความสุขความทุกข์ถึงว่าไม่มี ก. ไม่มี ข. ไม่มีสมมุติใจ ความสุขความทุกข์ก็ทำให้น้ำตา ไหลให้น้ำตาาร่วง แต่เวลามีความสุขขึ้นมาก็มีความสุขพอใจ ถึงว่าเกิดมาถึงเสมอกันด้วยกรรม

มนุษย์เหมือนมนุษย์ มีหัวใจ มีสุขมีทุกข์เหมือนกัน สุขทุกข์นี้เท่ากัน เสมอกัน เป็นญาติธรรม เหมือนกันเลย แต่ชื่อ สมมุติเป็นสมมุติ

ฉะนั้น ถึงบอกว่ากาลโก ไม่มีกาล ไม่มีเวลา เข้าถึงใจดวงนั้นก็เข้าถึงเหมือนกัน เห็นไหม ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต ผู้ใดเข้าถึงธรรม จิตดวงนั้นจะมีความสุขเหมือนกันหมด ถึงเสมอกันด้วยความบริสุทธิ์ผุดผ่องของใจ ใจนี้จะบริสุทธิ์เหมือนกันหมดเลย ตั้งแต่ พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอัครสาวก พระอรหันต์ ใจนี้บริสุทธิ์เหมือนกัน ความเข้าไปเสมอกัน เพราะว่าเป็นนิพพานเหมือนกัน เป็นพระอรหันต์เหมือนกัน

แต่พระอรหันต์นะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ด้วย เป็นศาสดาด้วย เป็นครู เห็นไหม กับเป็นพระอรหันต์นะ เป็นสาวกะ คูอย่างอัญญาโกณฑัญญะสิ เป็นพระอรหันต์แล้วเข้าไปเลย เห็นไหม เอาหลานมาบวชได้องค์เดียว เป็นพระอรหันต์ แล้วตัวเองเข้าไปป่าไป อยู่ในป่านี้เป็นพระอรหันต์แต่ไม่ได้สอนคนอื่น แต่เข้าไปอยู่ในป่าในเขามีความสุข ออกไปเหมือนกัน เสมอกันด้วยความอันนั้น อันที่บอกว่ามันอารมณ์เข้าไปของใจ ปัญญาของใจ ภาวนามยปัญญาเข้าไปชำระใจ ใจดวงนั้นบริสุทธิ์ ถึงยืนยันกันได้ไง พระอรหันต์กับพระอรหันต์นี้ยืนยันกันได้ บริสุทธิ์เหมือนกันหมด

ถ้าเล่นนอกบทมันจะเข้าถึงตรงนี้ได้ ถ้าเล่นในบทมันก็เป็นโลกียะ ถ้าเล่นนอกบทมันก็เป็นโลกุตระ ธรรมกับโลกใจ โลกนี่คือเล่นในบท คือเราเป็นเรานี้แหละ แต่ถ้าเราเล่นนอกบท เราก็ต้องเล่นประสาธรมไปด้วย มันถึงต้องฝันโลก ๒ ชั้นใจ โลกเขาติดกัน ผู้ที่มาวัดนี้เป็นผู้ที่มีปัญหาทั้งหมด ผู้ที่มาวัดเป็นผู้ที่บกพร่อง

บกพร่องสิ เพราะกิเลสทำให้บกพร่อง รัฐบาลขนาดเป็นรัฐบาลยังบกพร่องอยู่ โลกนี้ไม่มีวันเต็ม ไม่มีหรอก ประสาโลกไม่มีวันเต็ม บทของโลกเขาคือบทที่บกพร่องทั้งหมด แต่เขาไม่ถือว่าเขาบกพร่อง แต่บทที่มันจะเล่นในธรรม คือว่าเข้ามาหาธรรม เขาว่าอันนี้บกพร่อง คนที่แสวงหา คนที่ฉลาด คนที่อ้าปากจะดื่มกินอาหาร คนนั้นหรือเป็นคนที่บกพร่อง คนนั้นต่างหากที่จะเป็นคนที่อิ่มเต็ม คนที่ไม่ยอมกินอะไรเลย คนที่อยู่กับโลกเขา คนที่พยายามอยู่อย่างนั้น นั่น

ละเขากพร่อง แล้วเขาไม่รู้ว่าเขาบกพร่อง เขาโง่ ๒ ชั้น แล้วพยายามจะทำให้คนฉลาดโง่เหมือนเขา คนตาบอดโง่ พยายามจะบอกว่า คนตาดีทำอยู่ไม่เหมือนเขา คนพรคนนั้นเป็นคนโง่ เขาเป็นคนฉลาด

เห็นไหม นี่เล่นนอกบท เล่นในบท เราต้องคิดมาในหัวใจเรา แล้วเราตั้งของเราเอง ถ้าเราตั้งของเราเอง ตั้งนะ ตั้งขึ้นมา ใจตั้งขึ้นมา แล้วเราจะพาไปได้ เราจะพาตัวเราเองนี้ไปได้ แล้วหัวใจมันก็จะเบิกบานในใจของเรานั้นแหละ เอวัง